

Autorské právo v informačních sítích

Paradigmatem „tradičního“ autorského práva je jeho krize a neschopnost čelit výzvám daným mu rozvojem informačních a komunikačních technologií.

Následující tři fundamentální změny stály za touto tzv. „digitální revolucí“:

1. Digitalizace a dematerializace informačních médií a jejich redukce na identicky kopírovatelné nuly a jedničky naprosto změnila možnosti chápání rozmnožování děl.
2. Distribuovaná komunikace a rozvoj informační sítě internet změnil naprosto způsob rozšiřování děl.
3. Rozvoj uživatelsky nenáročných komunikačních rozhraní postavených na komunikačním protokolu HTTP změnil chápání a možnosti publikace autorskoprávně chráněných děl.

Možnost rozšířit dílo v minimálním čase na maximální teritorium pomocí celosvětové informační sítě prakticky bez nákladů a bez ztráty kvality je výzvou zejména pro stávající fungování trhu s autorskoprávně chráněnými díly. Provozovatelé současných obchodních modelů a prostředníci ve vztahu „autor díla – uživatel díla“ se v takto nastaveném prostředí, vzhledem k výše naznačeným možnostem, stali poměrně zbytečnými. Tento proces desintermediace vyústil až ve fenomén zvaný „copyright wars“, česky autorskoprávní války. Jedná se o stav, kdy prostředníci začali využívat různých strategií k udržení svého rozhodujícího vlivu na distribuční řetězec autorskoprávně chráněných děl. Jedná se o:

1. právní akce, spočívající v postihování a hromadném podávání žalob na uživatele P2P sítí a instituce tyto sítě technicky zabezpečující;
2. osvětová kampaň, jejímž cílem by mělo být zvýšení povědomí veřejnosti o protiprávnosti sdílení autorskoprávních děl na internetu;
3. lobbings při přijímání legislativních aktů týkajících se autorského práva
4. technická svépomoc - tedy aplikování technických prostředků ochrany autorských práv.

Užití díla

Užívání autorských děl upravuje zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů, ve svém § 12 a násl. Užíváním dle tohoto zákona se rozumí rozmnožování díla, rozšiřování originálu nebo rozmnoženiny díla, pronájem originálu nebo rozmnožování díla, půjčování originálu nebo rozmnoženiny díla a sdělování díla veřejnosti.

V potaz je nutno brát i § 30 autorského zákona, který reguluje výjimky z práva autorského. Podle něj pak se pak za užití díla se nepovažuje užití pro osobní potřebu fyzické osoby, jehož účelem není dosažení přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu. Do práva autorského tak, dle § 30 odst. 2 nezasahuje ten, kdo pro svou osobní potřebu zhotoví záznam, rozmnoženinu nebo napodobeninu díla.

Vzhledem k tomu, že všechny výjimky z práva autorského podléhají tzv. **třístupňovému testu**, který je zakotven v § 29 autorského zákona, je jejich aplikace v prostředí informačních sítí mimořádně složitá. Zůstává tedy nadále diskutabilní, zda pouhé "stáhnutí" download, je legální nebo ne. Je nutno upozornit na fakt, že počítačové programy nespádají pod rozsah výjimky, která dovoluje rozmnoženinu pro osobní potřebu. Tedy laicky řečeno: software nelze stahovat.

Technologické prostředky ochrany díla (DRM)

Pro technologické prostředky ochrany autorských práv se užívá mezinárodní zkratka DRM, která je vytvořena z anglického výrazu digital rights management. V doslovném překladu se tedy jedná o "správu digitálních práv", avšak jako nejvíc vypovídající označení by bylo třeba užít výrazu "správa práv k digitálnímu obsahu". Ve zkratce se jedná o libovolný technologický prostředek, ať už hardwarový, softwarový nebo hybridní, který určuje, jakým způsobem může uživatel autorského díla v digitální podobě toto dílo užívat nebo s ním nakládat.

Zákonnou úpravu DRM lze nalézt jednak na úrovni Evropských společenství, jednak v rámci českého právního řádu. Na evropské úrovni je tato problematika adresována směrnicí Evropského parlamentu a Rady 2001/29/ES ze dne 22. května 2001 o harmonizaci určitých aspektů autorského práva a práv s ním souvisejících v informační společnosti, zejména pak v její kapitole III čl. 6. V České republice pak prostřednictvím některých ustanovení zákona č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů, a to v § 43 tohoto předpisu.

"Ochrana technologických prostředků by měla zajistit bezpečné prostředí k poskytování interaktivních služeb na požádání, a to takovým způsobem, aby veřejnost měla přístup k dílům nebo jiným předmětům ochrany z místa a v době, které zvolí. (...)" (bod č. 53 úvodní části směrnice Evropského parlamentu a Rady 2001/29/ES).